

เข้านี้ที่ชอยอารีย์

พงศันคร โภชากรณ์

p_pochakorn@hotmail.com

กับดักความยากจน สมรภูมิรัฐบาลใหม่

2-3 ทศวรรษที่ผ่านมา จำนวนคนจนของประเทศไทยลดลงทุกปี ทำให้สัดส่วนจำนวนคนจนต่อจำนวนประชากรก็ลดลงอย่างต่อเนื่องเช่นกัน พอเห็นแนวโน้มแบบนี้หลายคนก็สบายใจว่าอีก 5 ปี 10 ปี หรือ 20 ปี จำนวนคนจนคงลดลงเรื่อย ๆ จนหมดจากประเทศไทย แต่นี่ก็ไม่ใช่เหตุผลที่รัฐบาลจะนั่งอยู่เฉย ๆ ไม่เข้าไปแก้ปัญหาความยากจน ไม่เช่นนั้นคงไม่กำหนดเป็นยุทธศาสตร์ชาติ คงไม่มีโครงการลงทะเบียนเพื่อสวัสดิการแห่งรัฐ และคงไม่มีบัตรคนจนอย่างที่เห็นอยู่ทุกวันนี้

เมื่อลงไปในระดับจังหวัดก็มีแนวโน้มไม่ต่างกัน แต่การลดลงของจำนวนคนจนและสัดส่วนคนจนต่อประชากรมีอัตราความเร็วแตกต่างกัน แบ่งได้เป็น 4 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 จังหวัดที่มีสัดส่วนคนจนต่อประชากรสูงติด 10 อันดับแรกในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา (2551-2560) ได้แก่ แม่ฮ่องสอน ปัตตานี นราธิวาส กาฬสินธุ์ บุรีรัมย์ ตาก ชัยนาท นครพนม น่าน และมุกดาหาร กลุ่มนี้ผมเรียกว่า “จังหวัดที่ติดกับดักความยากจน” เพียง 10 จังหวัดนี้มีจำนวนคนจนรวมกัน 1.5 ล้านคน คิดเป็นสัดส่วน 29% ของคนจนทั้งประเทศ 5.3 ล้านคน จังหวัดเหล่านี้ย่อมมีเหตุแห่งความยากจนต่างกัน ยกตัวอย่างเช่น จังหวัดแม่ฮ่องสอน และจังหวัดตาก พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าไม้ภูเขา มีที่ดินทำการเกษตรน้อย การคมนาคมไม่สะดวก ไม่ทั่วถึง ไม่มี

เส้นทางรถไฟ เด็กในครัวเรือนไม่ได้เรียนหนังสือในสัดส่วนที่มากกว่าจังหวัดอื่น อัตราการได้รับการตรวจสุขภาพต่ำโดยเปรียบเทียบ เป็นต้น ในขณะที่จังหวัดปัตตานี จังหวัดนราธิวาส ซึ่งเป็นจังหวัดไกลปืนเที่ยง อาจจะมีปัญหาความไม่สงบในพื้นที่เป็นปัจจัยสำคัญ ฉะนั้น โจทย์ของรัฐบาลใหม่ คือ จะต้องทำอย่างไรให้จังหวัดเหล่านี้หลุด

กลุ่มที่ 2 จังหวัดที่มีสัดส่วนคนจนต่อประชากรเพิ่มขึ้น โดยเปรียบเทียบ สัดส่วนคนจนต่อประชากรระหว่างปี 2551-2555 และ 2556-2560 พบว่ามีอยู่ 5 จังหวัดมีความยากจนเพิ่มมากขึ้น ได้แก่ จังหวัดชัยนาท เพิ่มขึ้น 17.3% จังหวัดบึงกาฬ เพิ่มขึ้น 17.2% จังหวัดระนอง เพิ่มขึ้น 6.3% จังหวัดพัทลุง เพิ่มขึ้น 3.4% และจังหวัดพังงา เพิ่มขึ้น 1.4% คงต้องหาเวลาไปค้นข้อมูลว่าอะไรเป็นสาเหตุที่ทำให้สัดส่วนคนจนเพิ่มขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม 5 จังหวัดนี้ยังไม่เข้าขั้นติดกับดักความยากจน เพราะสัดส่วนคนจนต่อประชากรยังไม่สูงมากนัก จึงไม่น่าห่วงเท่าไร

กลุ่มที่ 3 จังหวัดที่มีสัดส่วนคนจนต่อประชากรลดลงอย่างรวดเร็ว ใช้ตัวเลขเปรียบเทียบ 2 ช่วงเหมือนกลุ่มที่ 2 พบว่าหลายจังหวัดมีอัตราการลดลงของสัดส่วนคนจนอย่างรวดเร็ว ได้แก่ จังหวัดปทุมธานี จังหวัดนครปฐม และจังหวัดสมุทรปราการ ลดลง 94.6% 80.3% และ 78.7% ตามลำดับ นี่คือ top 3 ของประเทศที่ลดจำนวนคนจน

ได้เร็วที่สุดในรอบ 10 ปี แต่ผมไม่ค่อยแปลกใจเพราะความเป็นมหานครกำลังขยายตัวไปยัง 3 จังหวัดนี้มากขึ้นเรื่อย ๆ แต่ละกลุ่มที่ผมสนใจมาก ๆ และขอเรียกว่า “จังหวัดมหัศจรรย์ในการลดจำนวนคนจน” มีอยู่หลายจังหวัด เช่น จังหวัดเพชรบูรณ์ ลดลง 77.6% จังหวัดศรีสะเกษ ลดลง 77.2% จังหวัดชัยภูมิ ลดลง 71.9% จังหวัดพิษณุโลก ลดลง 68.2% จังหวัดสระแก้ว ลดลง 58.1% เป็นต้น ซึ่งหากมีเวลาจะลองศึกษาเชิงลึกดูเครื่องชี้ต่าง ๆ ว่า จังหวัดเหล่านี้มีอะไรดีที่สามารถลดจำนวนคนจนได้รวดเร็วขนาดนี้ มี engine of growth ในเชิงเศรษฐกิจอะไร หรือมีนโยบาย เศรษฐกิจและสังคมอะไรในช่วงนั้นที่สามารถลดจำนวนคนจนได้อย่างน่าประหลาดใจ เพื่อเอามาเป็น model ในการลดจำนวนคนจนในจังหวัดที่ติดกับดักความยากจนหรือเสี่ยงที่จะติดกับดักความยากจนในอนาคต

กลุ่มที่ 4 จังหวัดที่มีสัดส่วนคนจนต่อประชากรลดลงแบบค่อยเป็นค่อยไป มีประมาณ 10-20 จังหวัด ซึ่งขออนุญาตไม่พูดถึงรายละเอียด

ดังนั้น โจทย์ใหญ่ของรัฐบาลคงไม่ใช่เพียงแค่นักคนพ้นจนในภาพรวม แต่ต้องยกคนพ้นจนในระดับจังหวัดด้วย โดยเฉพาะใน 10 จังหวัดที่ติดกับดักความยากจน และทำนโยบาย safe zone ไม่ให้จังหวัดอื่นลงมาติดกับดักความยากจน...นี่คือสมรภูมิรบของรัฐบาลใหม่อย่างแท้จริง